

УДК 378:793.3

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/88-1-43>

Тетяна БРАЦУН,

orcid.org/0009-0000-7215-543X

викладач кафедри народної хореографії
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) *t.bracun91@gmail.com*

Еліна САМОЙЛОВА,

orcid.org/0000-0002-3148-8868

викладач кафедри сучасної та бальної хореографії
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) *samoilova.elina90@gmail.com*

Олександр ІВАНИЦЬКИЙ,

orcid.org/0009-0004-1605-7092

концертмейстер кафедри народної хореографії
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) *a.ivanickiy84@gmail.com*

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена розгляду актуальної теми застосування інноваційних підходів у фаховій хореографічній освіті. Швидкість процесу диджиталізації суспільства у науковій, технологічній, освітній, мистецькій та інших сферах діяльності, вплив COVID-19, військового стану в Україні та наслідків війни обумовлює необхідність постійного аналізу необхідних професійних компетентностей майбутніх хореографів та створенню ефективної стратегії їх розвитку. Завданням професійної хореографічної освіти, в цьому аспекті, є розвиток та вдосконалення традиційних методів навчання, а також впровадження інноваційних підходів до освітнього процесу.

Мета статті полягає в розгляді вимог до професійних якостей фахівців в галузі хореографії та вивченні питання впровадження інноваційних методів їх формування та розвитку. Зокрема, сформульовані основні критерії професійності та конкурентоспроможності. Проаналізовані традиційні методи формування спеціальних компетентностей, такі як показ та пояснення, а також запропоновані сучасні підходи у підготовці майбутніх хореографів. Основну увагу зосереджено на вивченні інноваційних методів навчання та результатах їх впровадження систему професійної хореографічної освіти.

Дослідження ґрунтується на таких методах, як аналіз літературних та інтернет джерел, вивчення практичної діяльності викладачів професійної хореографічної освіти. Базою викладеного матеріалу є власний досвід та спостереження.

Результати дослідження свідчать про те, що освітній процес в системі професійної підготовки потребує постійного розвитку та вдосконалення. Аналіз сучасного ринку праці допоможе виявити необхідні спеціальні компетентності майбутніх фахівців хореографії, а впровадження інноваційних методів навчання зробить освітній процес студентоцентризованим та ефективним.

Висновки підтверджують, що впровадження інноваційних методів навчання в галузі хореографічної освіти має позитивний вплив на розвиток спеціальних компетентностей майбутніх хореографів.

Перспективи майбутніх досліджень в цій темі полягають в необхідності постійного оновлення освітніх програм в галузі хореографії, з метою створення якісної та ефективної бази для формування спеціальних компетентностей майбутніх хореографів.

Ключові слова: хореографічна освіта, професійна освіта, спеціальні компетентності, інноваційні методи викладання.

Tetiana BRATSUN,

orcid.org/0009-0000-7215-543X

Lecturer at the Department of Folk Choreography
Kharkiv State Academy of Culture
(Kharkiv, Ukraine) *t.bracun91@gmail.com*

Elina SAMOILOVA,

orcid.org/0000-0002-3148-8868

Lecturer at the Department of Modern and Ballroom Choreography
Kharkiv State Academy of Culture
(Kharkiv, Ukraine) samoilova.elina90@gmail.com**Olexandr IVANYTSKYI,**

orcid.org/0009-0004-1605-7092

Concertmaster of the Department of Folk Choreography
Kharkiv State Academy of Culture
(Kharkiv, Ukraine) a.ivanickiy84@gmail.com

INNOVATIVE METHODS OF FORMING AND DEVELOPING SPECIAL COMPETENCES IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL DANCE EDUCATION

The article is devoted to considering the topical issue of applying innovative approaches in professional choreographic education. The speed of the process of digitalisation of society in scientific, technological, educational, artistic, and other spheres of activity, the impact of COVID-19, and martial law in Ukraine, and the consequences of the war necessitate a constant analysis of the necessary professional competencies of future choreographers and the creation of an effective strategy for their development. In this aspect, the task of professional choreographic education is to develop and improve traditional teaching methods and introduce innovative approaches to the educational process.

The article aims to consider the requirements for professional qualities of specialists in the field of choreography and study the issue of introducing innovative methods of their formation and development. In particular, the main criteria of professionalism and competitiveness are formulated. Traditional methods of forming special competences, such as demonstration and explanation, are analysed, and modern approaches to training future choreographers are proposed. The primary focus is the study of innovative teaching methods and the results of their implementation in the system of professional choreographic education.

The research is based on methods such as analysis of literary and Internet sources and study of the practical activities of teachers of professional dance education. The basis of the material presented is the author's own experience and observations.

The article considers the requirements for the professional qualities of specialists in choreography. In particular, the main criteria of professionalism and competitiveness are formulated. The traditional methods of forming special competences, such as showing and explaining, are analyzed, and modern approaches to training future choreographers are proposed. The primary focus is the study of innovative teaching methods and the results of their implementation in the system of professional choreographic education.

The research is based on the analysis of literature and Internet sources, as well as the study of practical activities of teachers of professional dance education. The basis of the material presented is the author's own experience and observations.

The study results show that the educational process in the professional training system needs constant development and improvement. The analysis of the modern labour market will help to identify the necessary special competences of future choreography specialists, and the introduction of innovative teaching methods will make the educational process student-centred and effective.

The conclusions confirm that introducing innovative teaching methods in choreographic education positively impacts the development of special competencies of future choreographers.

Prospects for future research in this area lie in the need to constantly update educational programmes in choreography to create a high-quality and efficient basis for forming special competencies of future choreographers.

Key words: choreographic education, professional education, special competences, innovative teaching methods.

Постановка проблеми. Аналіз програм вітчизняних закладів професійної хореографічної освіти показав, що традиційні підходи до навчання, які переважно ґрунтуються на радянських принципах, втрачають свою ефективність. Зміна поколінь не лише здобувачів професійної освіти, а й викладачів, вимагає оновлення змісту, форм і засобів фахової підготовки майбутніх хореографів. Сучасні темпи диджиталізації суспільства, розвитку технологічних, економічних, соціокультурних процесів з одного боку створюють підґрунтя для

розширення можливостей отримання та обробки інформації, з іншого – вимагають від фахівців хореографічного мистецтва розвитку спеціальних компетентностей, які є актуальними на сучасному ринку праці. Умови життя та діяльності в період повномасштабної війни в Україні також формують вимоги до майбутніх спеціалістів. Попри існуючий досвід впровадження сучасних методик у хореографічній освіті, відслідковується недостатній рівень їх систематизації. Тож досі актуальною є проблема розробки та впровадження оновлених

освітніх програм з урахуванням інноваційних методів формування та розвитку спеціальних компетентностей конкурентоспроможних фахівців хореографічного мистецтва нового покоління.

Аналіз досліджень. Питання введення інноваційних методів навчання в хореографічну освіту займає вагомe місце в полі досліджень вітчизняних науковців. Федотова Я. П. в своїй статті розглядала такі інноваційні методи викладання, як проєктування репетиційного процесу хореографічної композиції, ведення рефлексійного щоденника; Мартинів О. О. та Мартинів Л. І. зосередили увагу на дослідженні ролі інноваційних цифрових технологій у підготовці майбутніх фахівців хореографічного мистецтва; Сивоконь Ю. М. та Печененко М. В. в своїй статті висвітлили роль застосування інноваційних технологій в аспекті оптимізації викладання класичного танцю; Терзі А. А. досліджувала формування композиційної компетентності у майбутніх викладачів хореографії на основі сучасного танцю. Проте досі бракує детального аналізу та систематизації в практичному застосуванні інноваційних підходів до формування спеціальних компетентностей здобувачів хореографічної освіти.

Мета статті полягає в аналізі актуальних спеціальних компетентностей майбутніх хореографів та виявленні інноваційних освітніх методів та підходів в освітньому процесі для ефективного формування та розвитку професійних знань, вмінь та навичок.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні, в часи повномасштабної війни в Україні, мистецька освіта, зокрема хореографічна, знаходиться в складних умовах існування та розвитку. Основні виклики, з якими вона стикається пов'язані з актуальністю змісту освітніх програм, з інфраструктурними та безпековими питаннями, з інклюзивністю та доступністю освіти. Не менш вагомими є питання фінансування, розвитку міжнародних зв'язків, кваліфікації педагогічного складу навчальних закладів. Проте, не зважаючи на складнощі, попит на спеціалістів мистецьких галузей стрімко зростає, оскільки це є не лише питанням збереження культурної спадщини нашого народу, але й підтримка психоемоційного здоров'я нації.

Основною метою професійної хореографічної освіти є підготовка висококваліфікованих спеціалістів танцювального мистецтва, які володіють теоретичними знаннями та практичними навичками в сфері виконавської, балетмейстерської та викладацької діяльності. Зазначені в освітніх програмах спеціальні компетентності є основою для галузі хореографічного мистецтва та визначають

ступінь успішності подальшої професійної діяльності.

Інноваційний підхід у викладанні сучасного хореографічного мистецтва полягає в сучасному моделюванні, організації нестандартних лекційно-практичних, семінарських занять; розробці нової системи контролю оцінки знань; індивідуалізації засобів навчання; застосуванні комп'ютерних, мультимедійних технологій; навчально-методичної продукції нового покоління (Каролоп, 2020: 5).

Однією з ключових компетентностей в хореографічному мистецтві є здатність використовувати інтелектуальний потенціал, професійні знання, креативний підхід до розв'язання завдань та вирішення проблем в сфері професійної діяльності. Проте, традиційні підходи до освітнього процесу, які сформувалися ще за радянських часів, здебільшого націлені на створення зовнішньої форми (ідеальне виконання руху, ефектний танцювальний номер, яскрава емоція, тощо), а не на розвиток індивідуальних творчих здібностей та критичного мислення здобувачів вищої освіти. Як наслідок, випускники схильні до шаблонності, мають страх експериментів, їм складно орієнтуватися в нестандартних ситуаціях. Задля розвитку креативності слід активно застосовувати інноваційні методи навчання. Прикладом можуть бути творчі лабораторії. Це простір, концепція якого полягає в пошуку, дослідженні, експериментах. Так звані «лабораторні» заняття націлені не на вдосконалення конкретних навичок, а на пошук нових ідей, форм, пластичних рішень. Це сприятиме розвитку інтелекту, творчих здібностей, критичного мислення студентів.

Враховуючи стрімкий розвиток суспільства, технологічний прогрес, глобальну диджиталізацію, сучасним фахівцям хореографічного мистецтва необхідно вміти застосовувати традиційні й альтернативні інноваційні технології (відео-, TV-, цифрове, медіа- мистецтва, тощо) для створення реалізації та презентації мистецького проєкту. Карантинні обмеження під час COVID-19 привели до активного розвитку дистанційного навчання та показали можливості та перспективи використання інтернет ресурсів та платформ в освітньому процесі. Учені в галузі хореографії та хореографічної освіти наголошують на впровадженні інноваційних методів, сучасних технологій, як-от використання віртуальної реальності, використання аудіовізуальних та інтерактивних форматів, що є необхідним для вдосконалення підготовки здобувачів, зокрема набуття ними досвіду хореографічно-постановчої діяльності (Федотова, 2024: 362). Окрім інтернет платформ для навчання,

віртуальної реальності, існують мобільні застосунки, завдяки яким є можливість створювати танцювальні композиції дистанційно, наприклад, Choreographic: Dance Formation, ArrangeUs, тощо. Саме цифрові технології дають змогу розширити географію потенційних абітурієнтів, а також створюють можливість для віддаленого та інклюзивного навчання.

Питання інклюзії в професійній освіті особливо гостро постало в період повномасштабної війни. Створення умов для здобувачів з особливими потребами, а також підготовка фахівців для роботи з інклюзивними групами – є стратегічним завданням розвитку суспільства. Окрім спеціального обладнання приміщень, слід звернути увагу й на розробку та впровадження освітніх програм для людей з інвалідністю. Це можуть бути адаптивні навчальні програми, або інший вектор з акцентом на терапевтичний потенціал хореографічного мистецтва. Також, допомогою в питанні інклюзивного професійного навчання може стати впровадження практики тьюторства. Основною відмінністю між викладачем та тьютором є індивідуальний студентоцентризований підхід. Тьютор є своєрідним наставником, який допомагає студентам в освітньому процесі. Він може допомогти розробити траєкторію навчання, визначити цілі, враховуючи індивідуальні особливості студента.

Не менш важливим для подальшої успішної професійної діяльності є посилення міждисциплінарних зв'язків. Інтеграція суміжних дисциплін в практичну хореографічну діяльність дозволить майбутнім фахівцям розвивати власну універсальність, мобільність та адаптивність, що є необхідними професійними навичками сучасності. Так, поєднуючи фахові знання з психологією та фізіологією, випускники хореографічних відділень зможуть бути не лише танцівниками та балетмейстерами, але й арт-терапевтами, реабілітологами. Знаючи основи менеджменту, управління, економіки, тощо – менеджерами танцювальних

студій, організаторами хореографічних конкурсів та фестивалів. Володіючи знаннями в галузі аудіовізуального мистецтва, зможуть створювати концептуальні та ефектні постановки не лише на професійній сцені, але й для відеороликів, кліпів, та ін. На сьогодні, система професійної освіти передбачає вивчення суміжних дисциплін, проте в більшості випадків вони розглядаються формально та окремо від хореографії.

Розвиток професійної хореографічної освіти на пряму залежить від кваліфікації педагогічних кадрів. Саме тому надважливо сприяти професійному, творчому та особистому розвитку викладачів. Систематично організовувати та проводити науково-практичні конференції, спрямовувати на тренінги та практикуми, фінансувати професійні курси, заохочувати до міжнародних стажувань та підвищення кваліфікації, сприяти вивченню іноземних мов, тощо. Систематична та ґрунтовна робота з викладацьким складом дозволить полегшити та прискорити розвиток інноваційних методик в сфері хореографічної освіти.

Висновки. Мистецтво хореографії є багатовекторним та включає в себе виконавську, балетмейстерську та викладацьку діяльність. Проте застарілі радянські підходи до освітнього процесу фактично позбавляють здобувачів свободи вибору, а виключно традиційні методи подачі інформації, формальний та авторитарний тип комунікації пригнічують самостійність і творчість студентів. Відсутність чіткого розуміння ринку праці та актуальних потреб в сучасному хореографічному мистецтві України та світі не дозволяє студентам сформувати індивідуальну освітню траєкторію, що негативно впливає на кількість абітурієнтів. Саме тому введення інноваційних методик слід розпочинати з предметного аналізу актуальних спеціальних компетентностей, підготовки Пошук альтернативних сучасних підходів та введення інноваційних методів навчання є запорукою збереження та розвитку професійної хореографічної освіти в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безклубенко С. Д. Мистецтво: терміни та поняття: енциклопед. вид. у 2 т. Київ: Ін-т культурології АМУ, 2008. Т. 1. 240 с.
2. Бернадська Д. Сучасна хореографія в контексті синтезу мистецтв. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2013. № 7, С. 78–86.
3. Бикова О. Педагогічні умови розвитку індивідуальних творчих здібностей майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки. *Молодь і ринок*. 2016. № 8, С. 146–150.
4. Каролоп О. Інноваційні підходи до формування та розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів готельно-ресторанної справи. *Адаптивне управління: теорія і практика: електронне наукове фахове видання. Серія: Педагогіка*. 2020. № 10 (19). URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/issue/view/20> (дата звернення: 15.06.2025).
5. Левченко М., Терешенко Н., Рехліцька А. Інноваційні методики викладання сучасного хореографічного мистецтва. *Fine Art and Culture Studies*. 2023. № 1, С. 48–55.

6. Терзі А. Інноваційні форми і методи формування композиційної компетентності майбутніх викладачів хореографії на основі сучасного танцю. *Актуальні проблеми мистецької педагогіки*. 2024. № 2 (5). С. 71–76.

7. Федотова Я. Інноваційні методи викладання в танцювальній освіті. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. С. 360–364.

REFERENCES

1. Bezklubenko S. D. (2008) *Mystetstvo: terminy ta poniattia* [Art: terms and concepts]: entsykloped. vyd. u 2 t. Kyiv: In-t kulturolohii AMU [Institute of Cultural Studies of the AAU], 2008. T. 1. 240 s. [in Ukrainian].

2. Bernadska D. (2013). Suchasna khoreohrafiia v konteksti syntezu mystetstv [Modern choreography in the context of synthesis of arts]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 2013. № 7, 78–86. [in Ukrainian].

3. Bykova O. (2016). Pedahohichni umovy rozvytku individualnykh tvorchykh zdibnostei maibutnykh uchyteliv khoreohrafiu u protsesi fakhovoi pidhotovky [Pedagogical conditions for the development of individual creative abilities of future teachers of choreography in the process of professional training]. *Molod i rynek*. № 8, 146–150. [in Ukrainian].

4. Karolop O. (2020). Innovatsiini pidkhody do formuvannia ta rozvytku profesiinoi kompetentnosti maibutnykh bakalavriv hotelno-restorannoï spravy. [Innovative approaches to the formation and development of professional competence of future bachelors of hotel and restaurant business]. *Adaptyvne upravlinnia: elektronne naukovе fakhove vydannia. Serii: Pedahohika*. 2020. № 10 (19). [in Ukrainian].

5. Levchenko M., Tereshenko N., Rekhlytska A. (2023). Innovatsiini metodyky vykladannia suchasnoho khoreohrafichnoho mystetstva [Innovative methods of teaching contemporary choreographic art]. *Fine Art and Culture Studies*. 2023. № 1, 48–55. [in Ukrainian].

6. Terzi A. (2024). Innovatsiini formy i metody formuvannia kompozytsiinoi kompetentnosti maibutnykh vykladachiv khoreohrafiu na osnovi suchasnoho tantsiu [Innovative forms and methods of forming the compositional competence of future choreography teachers on the basis of modern dance]. *Aktualni problemy mystetskoï pedahohiky*. 2024. № 2 (5), 71–76. [in Ukrainian].

7. Fedotova Ya. (2024). Innovatsiini metody vykladannia v tantsuvalnii osviti [Innovative teaching methods in dance education]. *Naukovi zapysky. Serii: pedahohichni nauky*. 2024. 360–364. [in Ukrainian].